

EURÓPAI BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2012.2.13.
COM(2012) 46 final

**A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK,
AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK
BIZOTTSÁGÁNAK**

**A talajvédelemről szóló tematikus stratégia végrehajtása és a folyamatban lévő
tevékenységek**

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

A talajvédelemről szóló tematikus stratégia végrehajtása és a folyamatban lévő tevékenységek

1. BEVEZETÉS

Ez a jelentés a talajvédelemről szóló tematikus stratégiának a 2006. szeptemberi elfogadása óta történő végrehajtását¹ tekinti át. A stratégia célja a talaj védelmének és fenntartható használatának biztosítása a további talajromlás megelőzése, a talaj funkciójának megőrzése és a megromlott állapotú talaj helyreállítása révén. A jelentés az európai és globális talajromlási tendenciákat, valamint a talajvédelem terén jelentkező jövőbeli kihívásokat is bemutatja.

2. A STRATÉGIA NÉGY PILLÉRE – AKTUALIZÁLT VÁLTOZAT

2.1. A nyilvánosság figyelmének felhívása

A talajfunkciók alapvető szerepet töltenek be az ökoszisztémában és a gazdaságban, ennek ellenére meglétüket természetesnek vesszük, és úgy gondoljuk, hogy a talaj kifogyhatatlan mennyiségben rendelkezésre áll, holott a levegő és a víz esetében nem ebből indulunk ki. A talajromlás általában nem kap kitüntetett figyelmet, mivel olyan lassú folyamat, amelynek ritkán jelentkeznek az azonnali drámai hatásai. Ezért különös kihívást jelent a nyilvánosság figyelmét a talaj fontosságára irányítani. Az utóbbi időben ezt számos film és dokumentumfilm² segítette.

A Bizottság több nyilvános rendezvényt szervezett a talaj témakörében – köztük jelentős konferenciákat a talajt, az éghajlatváltozást és a biodiverzitást érintően, a biológiai sokféleségről szóló egyezményrel foglalkozó üléseket, valamint a Zöld Hét alkalmával számos megbeszélést.

Mindemellett az Európai Unió több hivatalos nyelvén szórólapok és brosrák készültek³. A Bizottság számos talajatlant is megjelentetett, köztük *Európa talajtani atlaszát* és a *talaj biológiai sokféleségének európai atlaszát*. A Bizottság emellett az Európai Talajtani Hivatal (ESBN)⁴ berkein belül figyelemfelhívással és oktatással foglalkozó munkacsoportot hozott létre.

A stratégia a tagállamok számára fontos ösztönzést jelentett a talajjal kapcsolatos figyelemfelhívási eszközök és hálózatok létrehozásában, ideértve a talajjal kapcsolatos tudatosság növelésére irányuló európai hálózatot (ENSA) is.

¹ COM(2006) 231.

² Például: Dirt (USA), Humus (Ausztria), Solutions locales pour un désastre global (Franciaország) és Il suolo minacciato (Olaszország).

³ További információk: http://ec.europa.eu/environment/soil/index_en.htm.

⁴ http://eusoiils.jrc.ec.europa.eu/esbn/Esbn_overview.html.

2.2. Kutatás

A stratégia elfogadása óta a hetedik kutatási keretprogram⁵ alapján megközelítőleg 25 olyan kutatási projekt kapott finanszírozást, amely kifejezetten a talajjal kapcsolatos témákkal foglalkozik, és hozzájárul a fellépések alapját képező tudás bővítéséhez. A RAMSOIL például a különböző módszerek összehasonlíthatóságát is bemutatva számos kockázatértékelési módszert dolgozott ki a talajromlási folyamatokra; az ENVASSO javaslatokat tett a talajvizsgálatok és a talajra vonatkozó, szakpolitikailag releváns mutatók fokozatos harmonizációjának minimumkövetelményeiről; a SOILSERVICE kidolgozta a földhasználat változásának hosszú távú forgatókönyveit, és arra a következtetésre jutott, hogy 2050 után – ha csak nem kerül sor korrekciós intézkedésre – gazdaságilag nem lesz kifizetődő az olyan intenzív mezőgazdasági termelés, amely nem szentel kellő figyelmet a talaj biológiai sokféleségének és a talajfunkcióknak.

Érdekes eredményeket várhatunk a felszínborításra, a földhasználatra és az agrár-környezetvédelmi mutatókra vonatkozó felméréstől, a LUCAS programtól is⁶. A 2009. és 2012. évi felmérésekbe egy speciálisan a talajra vonatkozó modul építettek be, és ennek segítségével statisztikákat és mutatókat tudnak a Bizottság Közös Kutatóközpontján (JRC) belül működő európai talajügyi adatközpont (ESDAC)⁷ rendelkezésére bocsátani. A modul kiindulópontja lehet a talajparaméterek összehangolt európai ellenőrzésének, amely számos statisztikai, kutatási és szakpolitikai célt szolgálhat. A Forest Focus rendszerről szóló rendelettel⁸ összefüggésben elindított BIOSOIL projekt jelentése szerint Európa egyes erdei talajainak szerveszén-tartalma nőtt.

2.3. Integráció

A talaj fenntartható használatára vonatkozó célkitűzés megvalósítására irányuló munkában különböző uniós szakpolitikák kapnak kulcsszerepet. A stratégia elfogadása óta a Bizottság tovább dolgozott a talajra vonatkozó szempontok különböző szakpolitikákba való beépítésén, különösen ami a következő területeket illeti:

- **Közös agrárpolitika (KAP):** A kölcsönös megfeleltetés 2003. évi bevezetése óta a talajvédelmi szempontok szerves részét képezik a jó mezőgazdasági és ökológiai állapotra vonatkozó követelményeknek. A legfontosabb szempontok az erózió csökkentése, a szerves anyagok megőrzése és mennyiségük növelése, valamint a tömörödés megelőzése. Figyelembe véve az eddigi tapasztalatokat, a Bizottság 2011 októberében javaslatot tett arra, hogy a KAP 2020-ig végrehajtandó általános reformja keretében kerüljön sor a talajra vonatkozó követelmények további tisztázására és meghatározására⁹. A Bizottság a szerves anyagok védelme tekintetében a jó mezőgazdasági és ökológiai állapotra vonatkozó új követelményekre is javaslatot tett, köztük a tarlóégetés tilalmára és a vizes élőhelyek, illetve a jelentős kötöttszénkészletekkel rendelkező talajok szántásának tilalmára. A mezőgazdasági termelők jó mezőgazdasági és ökológiai állapotra vonatkozó kötelezettségeinek megállapítása terén a tagállamok széles mérlegelési jogkörrel rendelkeznek, feltéve, hogy betartják az uniós keret¹⁰. A kölcsönös megfeleltetés

⁵ http://cordis.europa.eu/fp7/projects_en.html.

⁶ 1578/2007/EK határozat.

⁷ <http://esdac.jrc.ec.europa.eu/>.

⁸ 2152/2003/EK rendelet.

⁹ http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/index_en.htm.

¹⁰ http://ec.europa.eu/environment/soil/study1_en.htm.

előírja a talajvédelmi minimumkövetelményeket, de természeténél fogva nem tud minden talajromlási folyamatot kezelni. A vidékfejlesztés¹¹ olyan agrár-környezetvédelmi rendszereket tartalmaz, amelyek kifejezetten a talajvédelmi műveletek támogatását szolgálják (a 2007–2008-as évben felhasznált költségvetés 8,8 %-a¹²). A 2007 és 2013 közötti időszakban előreláthatólag a mezőgazdasági hasznosítású területek 21,4 %-át fogják a talajminőségre vonatkozó intézkedések érinteni; ezzel összehasonlítva a marginalizáció elkerülésére irányuló intézkedések 30,7 %-ot, a biodiverzitás megőrzésére irányuló intézkedések pedig 33,0 %-ot fognak szabályozni¹³. A talajminőség javítására irányuló intézkedéseket tehát lehet még fokozni, és lehet még növelni az ezek által szabályozott területek méretét is. A vidékfejlesztésre irányuló új javaslat ezenkívül olyan célkitűzéseket tartalmaz, mint a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás, az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése és az azokhoz való alkalmazkodás, ideértve a talajgazdálkodás javítását, valamint a szénmegkötés fokozását a mezőgazdaságban és az erdészetben. A KAP első pillérének reformja a Bizottság által javasolt formájában különösen az eróziót és a talaj szervesanyag-tartalmát javítaná.

- **Ipari létesítmények:** A közelmúltban elfogadott, ipari kibocsátásokról szóló irányelv¹⁴ rendelkezéseket vezet be annak biztosítására, hogy a létesítmények üzemeltetése ne eredményezze a talaj (és a felszín alatti víz) minőségének romlását. Ezen rendelkezésekben a „zéró tolerancia” elve érvényesül az új szennyezéseket tekintve, emellett hozzájárulnak a „szennyező fizet” elvének megerősítéséhez is. Számos potenciálisan környezetszennyező tevékenység azonban nem esik az ipari kibocsátásokról szóló irányelv hatálya alá, mivel az csak a működő létesítményekre vonatkozik. Az Európai Szennyezőanyag-kibocsátási és Hulladékszállítási Nyilvántartás (E-PRTR) fontos eszköz lehet az ipari szennyező anyagok nyomon követésében¹⁵. 2009-ben csak 144 létesítmény jelentette szennyező anyagok talajba történő kibocsátását, ami elég alacsony szám ahhoz képest, hogy csaknem 3000 létesítmény jelentett vízbe történő kibocsátást és több mint 11 000 létesítmény levegőbe történő kibocsátást.
- **Kohéziós politika:** Habár a talajvédelemnek nincs külön uniós jogalapja, a kohéziós politika részeként a 2007 és 2013 közötti időszakban az összesen megközelítőleg 49,6 milliárd EUR összegű tervezett uniós környezetvédelmi beruházásokból megközelítőleg 3,1 milliárd EUR került elkülönítésre az ipari területek és a szennyezett talaj helyreállítására¹⁶. A legmagasabb finanszírozást Magyarország, a Cseh Köztársaság és Németország különítette el (475 millió, 371 millió és 332 millió EUR). 2010 végére a tagállamok az alapoknak megközelítőleg 28 %-át osztották el konkrét projektekre. Ezek a jelentős források az Unió ipari örökségének kezelését fogják szolgálni a támogatható régiókban (lásd az 1. ábrát). A Bizottság javaslatot terjesztett elő arra nézve, hogy a kohéziós alapokból és az Európai Regionális Fejlesztési Alapból a következő programozási időszakban (2014–2020) továbbra is támogatni lehessen a szennyezett talajú területek helyreállítását¹⁷. Ezenkívül az Unió

¹¹ 1698/2005/EK rendelet.

¹² Vidékfejlesztési információs rendszer – Monitoringmutatók információs adatbázisa.

¹³ COM(2011) 450.

¹⁴ 2010/75/EU irányelv.

¹⁵ <http://prtr.ec.europa.eu/>.

¹⁶ SEC(2010) 360.

¹⁷ COM(2011) 612 és COM(2011) 614.

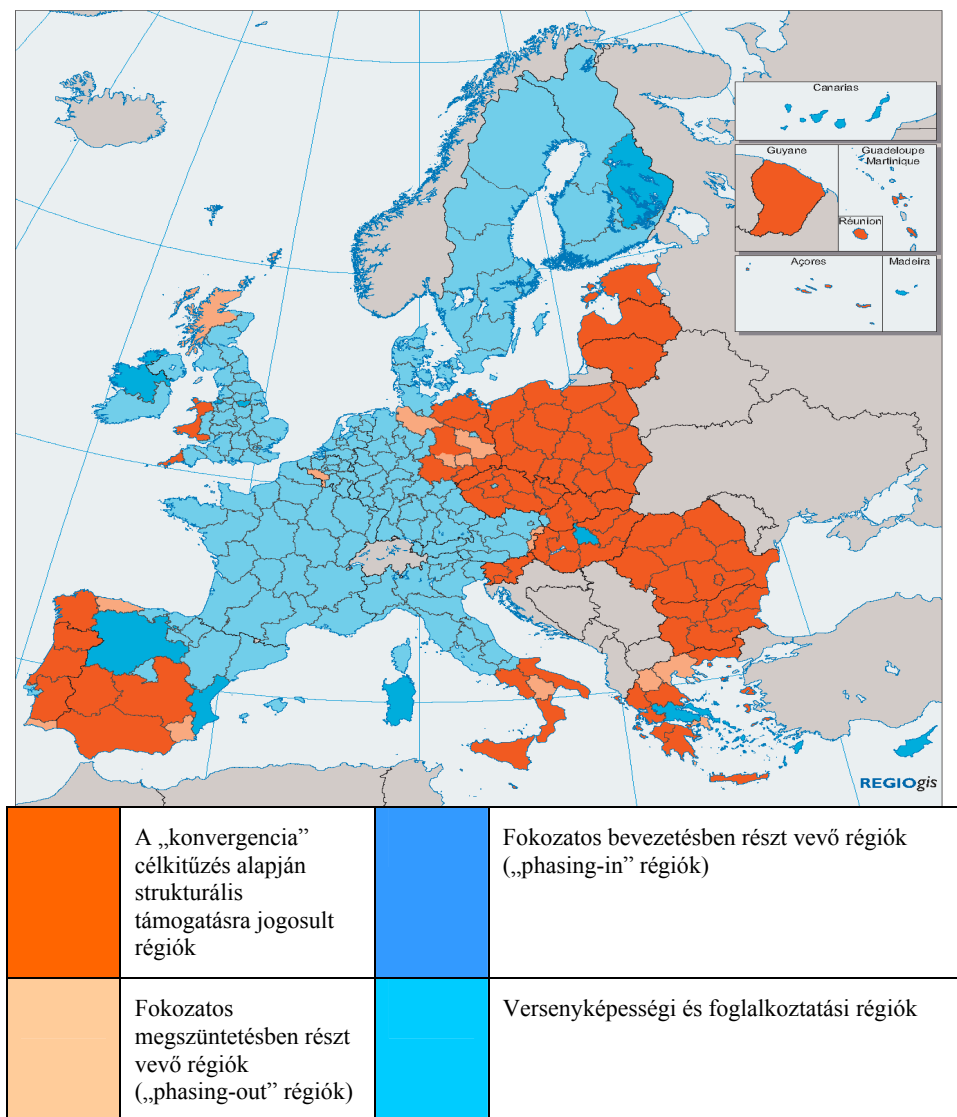
makroregionális stratégiái konkrét talajvédelmi intézkedéseket is tartalmaznak (különösen a szilárd hulladéokra nézve).

- **Szennyezett talaj helyreállításának állami támogatása:** A környezetvédelem állami támogatásáról szóló iránymutatás értelmében a tagállamok állami támogatást adhatnak talaj-helyreállításra¹⁸. Ilyen támogatás azonban csak a „szennyező fizet” elv teljes figyelembevételével adható, azaz ha a szennyezésért felelős környezetszennyező ismeretlen, vagy ha a költségeket nem lehet ráterhelni. A 2005 és 2010 közötti időszakban a Bizottság számos, Ausztriában, Belgiumban, a Cseh Köztársaságban, Észtországban, Németországban, Hollandiában, Szlovákiában és az Egyesült Királyságban található szennyezett terület helyreállítására irányuló tervről vagy egyedi intézkedésről állapította meg, hogy az megfelel a Szerződésnek. A Bizottság megerősítette, hogy a „szennyező fizet” elvet megfelelően alkalmazták, ami mindenekelőtt a környezeti felelősség helyes megállapítását jelenti. Az így jóváhagyott támogatás teljes összege több mint 8 milliárd EUR volt¹⁹.

¹⁸ HL C 82., 2008.4.1., 1–33. o.

¹⁹ Az 1998/2006/EK rendelet által meghatározott *de minimis* küszöbérték (ez jelenleg több mint hároméves időszakra 200 000 EUR-ban van megállapítva) feletti támogatás.

1. ábra: A strukturális alapokból támogatható területek (2007–2013)²⁰

2.4. Jogi szabályozás

Figyelembe véve, hogy kezelni kell a talaj termőképességének problémáját, az emberi egészségre és a környezetre jelentett kockázatokat, valamint hogy meg kell teremteni az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése és az azokhoz való alkalmazkodás lehetőségét, továbbá ösztönözni kell a talaj-helyreállítással kapcsolatos üzleti lehetőségeket, a Bizottság 2006-ban javaslatot terjesztett elő egy olyan talajvédelmi keretirányelvre²¹, amely a talajromlás országhatárokon átnyúló természetét is figyelembe veszi. Az Európai Parlament a javaslat első olvasatát 2007 novemberében csaknem kétharmados többséggel elfogadta. A 2010. márciusi Környezetvédelmi Tanácson a tagállamok egy kisebbségben lévő csoportja a szubszidiaritásra, a túlzott költségekre és az adminisztratív terhekre hivatkozva

²⁰

http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/index_hu.htm.

²¹

COM(2006) 232.

megakadályozta a további előrelépést. A Tanács azóta nem tett további lépéseket e téren. A javaslat így a Tanácsnál maradt.

3. FOLYTATÓDIK A TALAJROMLÁS...

A különböző formákban megnyilvánuló talajromlás alapvető és folyamatosan fennálló probléma. Ez nemcsak Európára, hanem a világ számos más részére is igaz, és valahol még súlyosabb a helyzet, mint Európában. A talajromlás globális probléma, mivel a talajromlás, a szegénység és a migráció kölcsönösen felerősítik egymást, de ezt a tényt gyakran teljes mértékben figyelmen kívül hagyják, mivel az észlelhető hatások csak lassanként, fokozatosan jelentkeznek.

3.1. ... globális szinten...

Az elsivatagosodás, a talajromlás és az aszály több mint 110 országban több mint 1,5 milliárd embert érint, akiknek 90 %-a alacsony jövedelemmel rendelkező területeken él. Az UNEP²² szerint évente akár 50 000 km² talajt is érinthet a talajromlás, különösen a talajerózió. Bolygónkon évről évre 24 milliárd tonnával csökken a termőtalajréteg mennyisége. Az elmúlt két évtizedben annyival csökkent, hogy azzal az Egyesült Államok teljes mezőgazdasági hasznosítású területét be lehetne borítani. Az elsivatagosodás a termőképesség csökkenése miatt évi több mint 40 milliárd USD-ba kerül a világnak²³.

Az emberi tevékenység okozta talajromlás hozzájárul az éghajlatváltozáshoz, és ez felelős az 1850 és 1998 között a légkörbe kibocsátott szén-dioxid 20 %-ért²⁴. Csak a tüzeplapok lecsapolása és a művelési ág megváltoztatása akár évi 0,8 milliárd tonna szén-dioxid kibocsátásához vezet, amelynek nagy része helyreállítással elkerülhető lenne²⁵.

Szennyezett területek valamennyi régi iparosodott országban találhatóak, de ez a probléma a fejlődő országokra és az átmeneti gazdasági rendszerrel rendelkező országokra is hatással van. Egy friss jelentés becslése szerint a szennyezett területek (főként hulladéklerakók) száma Indiában²⁶ 36 000; szakértők véleménye szerint Kínában pedig 300 000 és 600 000 között van²⁷.

3.2. ...és az Unióban

Az Európai Környezetvédelmi Ügynökségnek a környezet állapotáról szóló 2010. évi jelentése szerint a talajromlás a következő példákban ismertetett mértékben nő²⁸:

- A **talaj vízzáróvá tétele** (a talaj vízzáró anyaggal történő tartós lezárása) és az ehhez kapcsolódó területfelhasználás fontos talajfunkciók (például vízsűrítés, víztárolás, élelmiszer-termelés) megszűnéséhez vezet. 1990 és 2000 között naponta legalább 275 hektárral csökkent a talaj mennyisége az Unióban, ami éves szinten 1000 km²

²² http://www.unep.org/geo/GEO4/report/GEO-4_Report_Full_en.pdf.

²³ <http://www.nyo.unep.org/action/15f.htm>.

²⁴ R. Lal (2004), Soil Carbon Sequestration Impacts on Global Climate Change and Food Security, Science 304, 1623–1627.

²⁵ http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/report_conf.pdf.

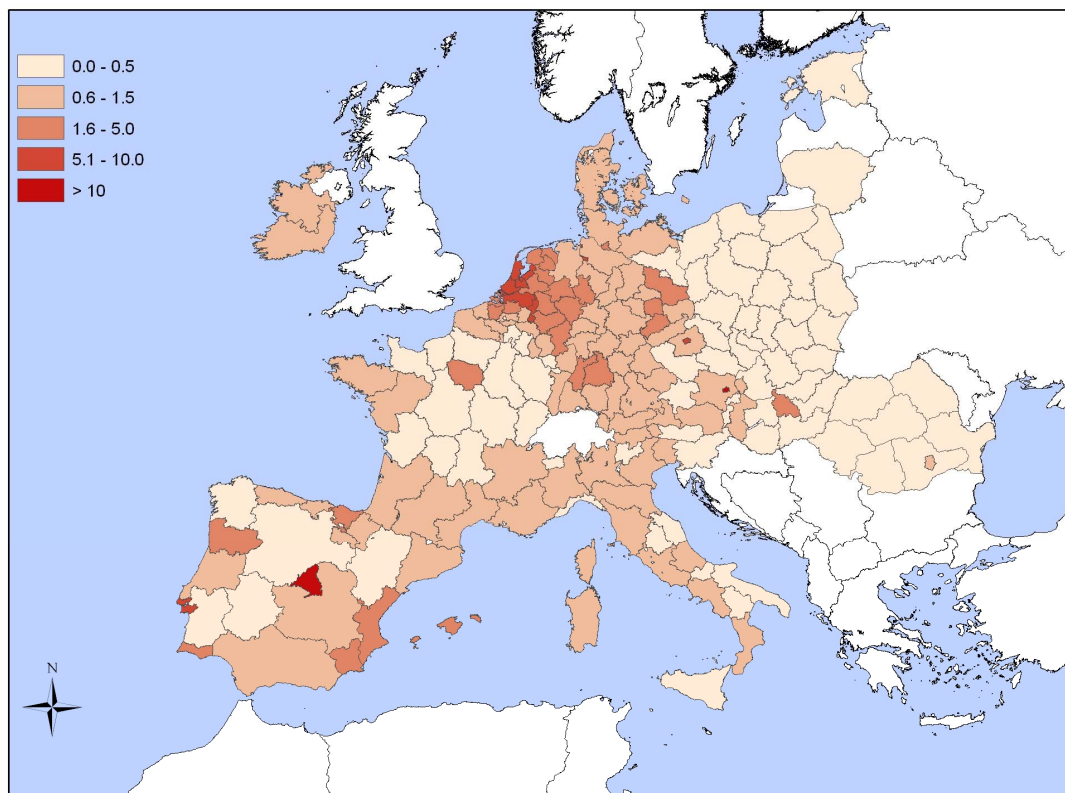
²⁶ Remediation of contaminated sites. Sharing experiences and international practice feasible for India, APSF, 2011 (<http://apsfenvironment.in/>).

²⁷ http://www.chinadaily.com.cn/2011-03/10/content_12146168_2.htm.

²⁸ <http://www.eea.europa.eu/soer>.

talajnak felel meg. 2000 és 2006 között az uniós átlagot nézve 3 %-kal nőtt a talajvesztés, de Írországban és Cipruson 14 %-kal, Spanyolországban pedig 15 %-kal²⁹. Az 1990 és 2006 közötti időszakban 19 tagállamban összesen 6,1 millió tonna búzának megfelelő mennyiséggel csökkent a potenciális mezőgazdasági termelőképesség; azonban az egyes régiók között nagy eltérések vannak a veszteség mértékét tekintve (lásd a 2. ábrát). Ez egyáltalán nem elhanyagolható mennyiség, hiszen a mezőgazdasági termelékenység növekedése egyenletes volt; és hozzá kell tenni azt is, hogy egyetlen hektárnyi elveszített európai termőföld ellensúlyozására a világ más részein az elveszített területnek akár tízszeresét kell megművelni³⁰.

2. ábra: Potenciális búzatermés-vesztések (%-ban kifejezve) 19 tagállamban (1990–2006)

- A **talaj** víz által okozott **eróziója** a JRC által létrehozott új modell szerint a 27 tagállamban 1,3 millió km² méretű területet érint (lásd a 3. ábrát). Ezen terület csaknem 20 %-ára évi 10 t/ha mértékű talajvesztés jellemző. Az erózió nemcsak a talajfunkciókra nézve jelent súlyos problémát (ami becslések szerint csak az Egyesült Királyságban évi 53 millió EUR-ba kerül³¹); hanem a vízminőségre is hatást gyakorol, mivel tápanyagokat és növényvédő szereket juttat be a víztestekbe. A foszfortartalom csökkenése például Európa nagy részén meghaladja az évi 0,1 kg/ha mennyiséget, de a leginkább érintett területeken az évi 1,0 kg/ha mennyiséget is³².

²⁹ <http://ec.europa.eu/environment/soil/sealing.htm>.

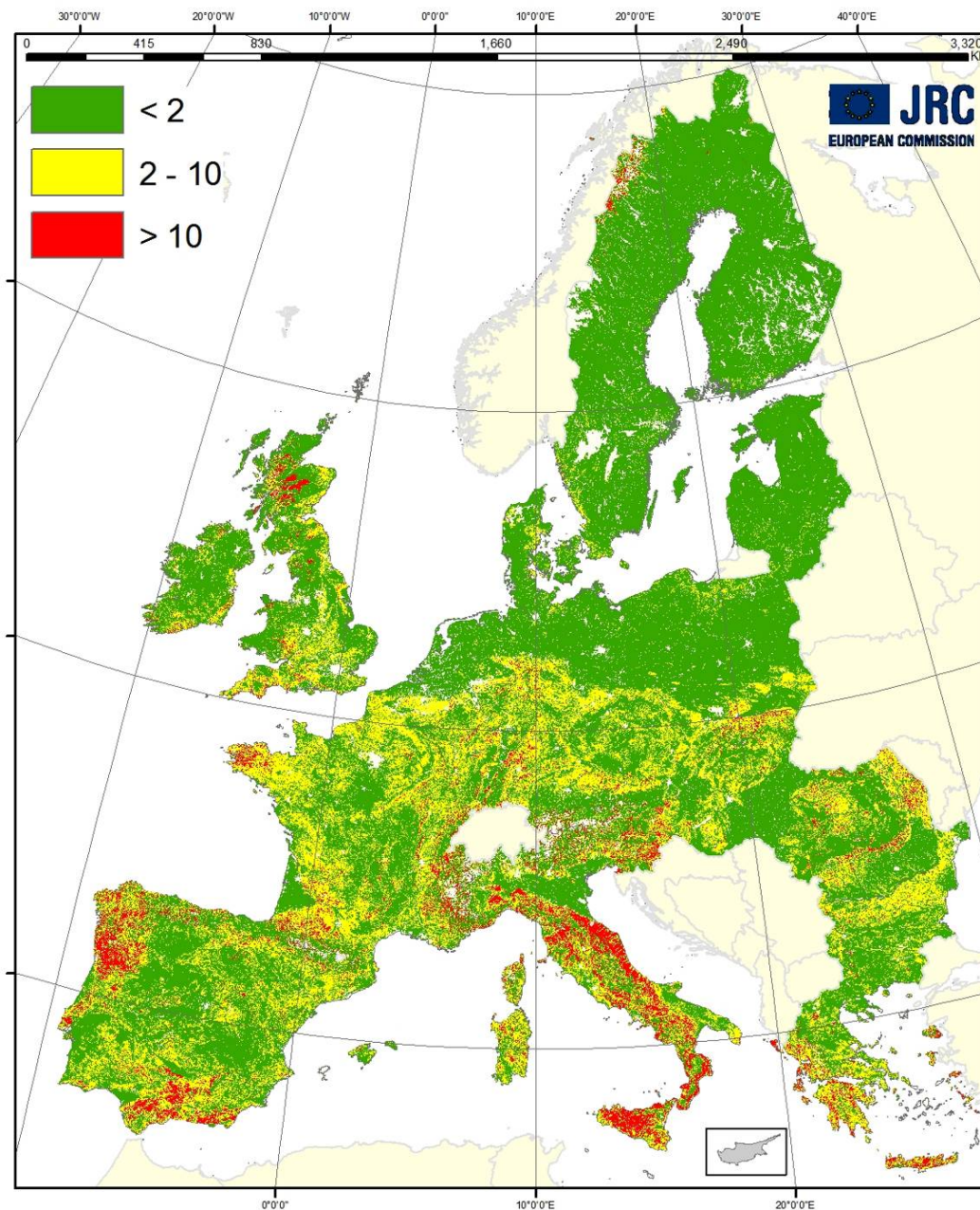
³⁰ C. Gardi, P. Panagos, C. Bosco and D. de Brogniez, Soil Sealing, Land Take and Food Security: Impact assessment of land take in the production of the agricultural sector in Europe, JRC, 2011 (szakértői értékelés alatt).

³¹ Safeguarding our Soils. A Strategy for England, DEFRA, 2009, 11. o.

³² <http://www.eea.europa.eu/soer/europe/freshwater-quality>.

Ezért az erózió kezelése fontos szerepet fog játszani az Unió vízzel kapcsolatos célkitűzéseinek megvalósításában. A talajerózió különösen nagyfokú az erdőtüzeztől sújtott területeken, az európai erdőtüz-információs rendszer (EFFIS) becslése szerint 500 000 ha/év³³.

3. ábra: Viz által okozott talajerózió az Unióban (t/ha/év)

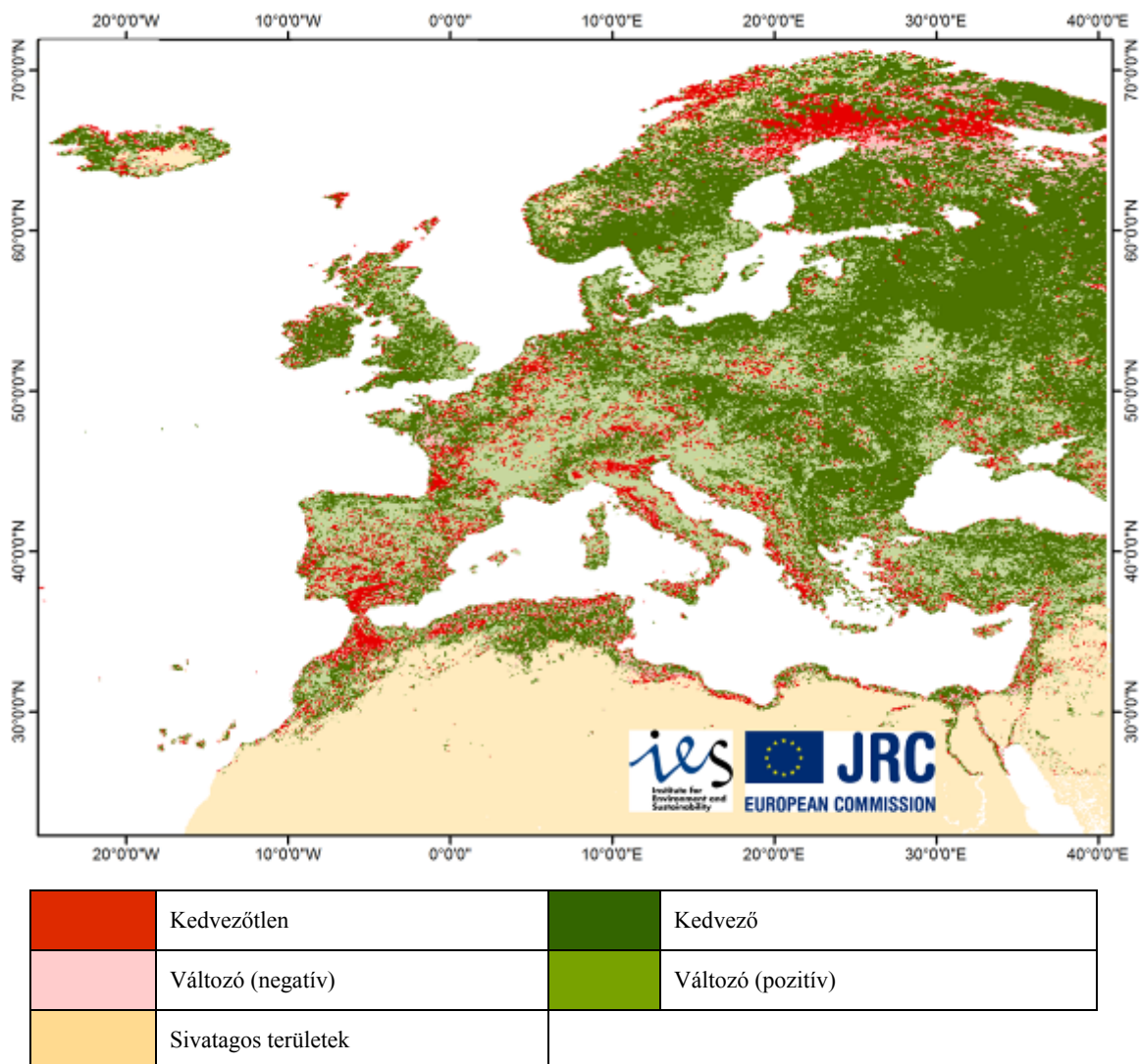
- A talajromlás szélsőséges formája, az **elsivatagosodás** az összes talajfunkció jelentős romlásával jár. Bár még nem áll rendelkezésre európai szintű, tudományosan megalapozott értékelés, azt már tudjuk, hogy az elsivatagosodáshoz vezető tényezők között van a termőképesség kedvezőtlen alakulása. A JRC által az elsivatagosodási

33

<http://effis.jrc.ec.europa.eu>.

világatlaszhoz létrehozott 4. ábra³⁴ azt mutatja, mely területeken csökkent folyamatosan a termőképesség az elmúlt néhány évtized során. A termőképesség csökkenése más tényezőkkel együtt Európa-szerte az elsivatagosodás növekedésére utalhat.

4. ábra: A nettó primer termelékenység alakulása (1982–2006)

- Európa bizonyos részeit természetes szikes talaj borítja, ugyanakkor az öntözővíz – még a jó minőségű is – olyan ásványi anyagokat és sókat tartalmaz, amelyek fokozatosan felhalmozódnak a talajban, és **szikesedés**hez vezetnek. Az öntözés mértéke továbbra is növekszik, ami gyorsítja a szikesedést, és befolyásolja a talaj termőképességét – nem beszélve a vízhiány, valamint a rossz minőségű felszín alatti víz egyre nagyobb mértékben történő használata jelentette problémákról. Az európai tendenciákról nem állnak rendelkezésre szisztematikus adatok.

³⁴ <http://effis.jrc.ec.europa.eu>. Az atlasz előreláthatólag 2012 végére fog rendelkezésre állni.

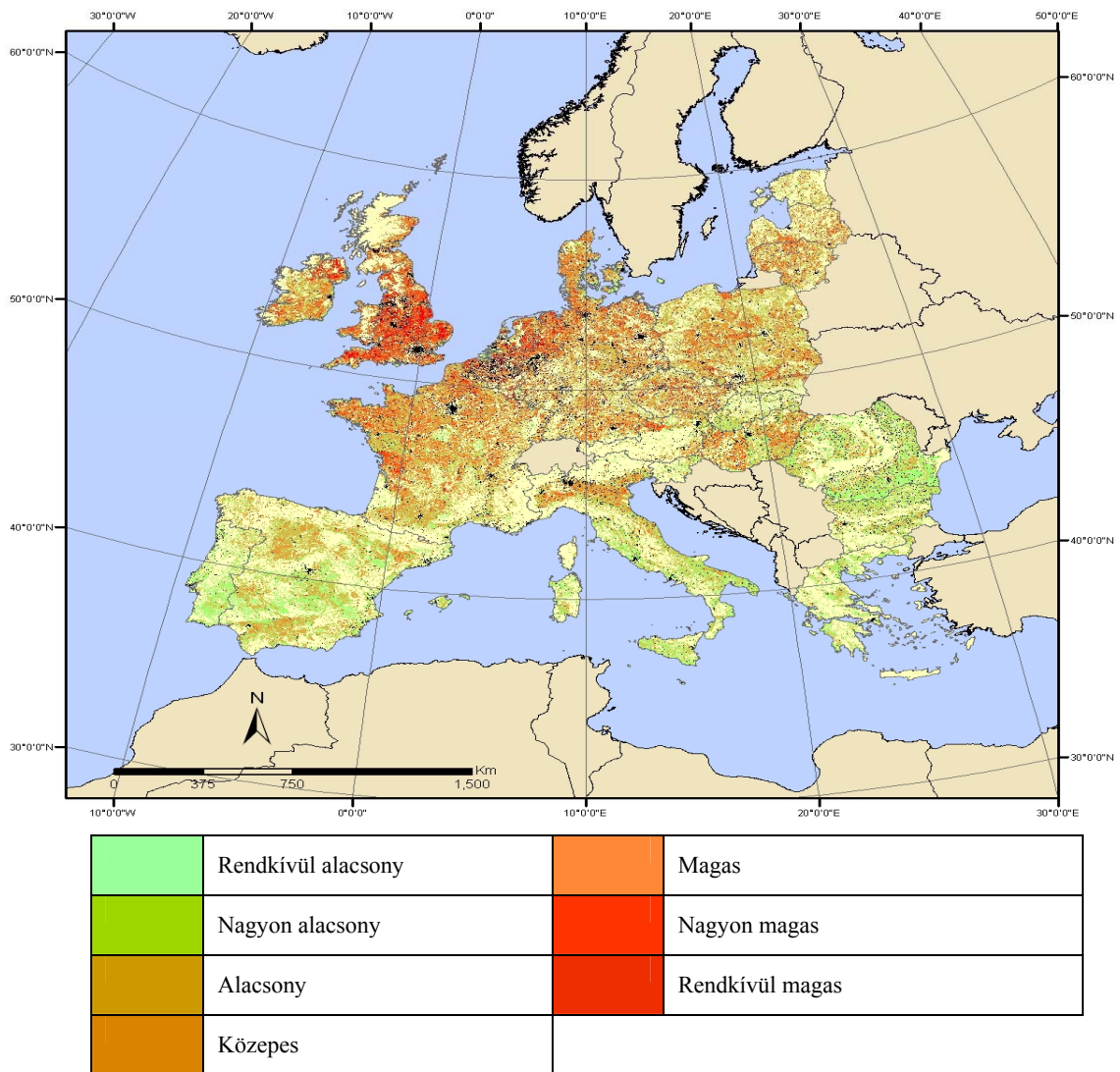
- A savasodást okozó levegőszennyező anyagok (például az ammónia, a kén-dioxid és a nitrogén-oxidok) felhalmozódása hozzájárul a **talaj savasodásához**, ez pedig csökkenti a talaj pH-értékét, tehát módosítja a talaj ökoszisztémáját, aktivizálja a nehézfémeket, és csökkenti a termés hozamot. Míg a levegőben való felhalmozódásra vonatkozó modellek az 1990 és 2010 közötti időszakra jelentős növekedést jósolnak, addig egy, az erdőmegfigyelési területekre vonatkozó új keletű vizsgálatban a megvizsgált minták legalább egynegyede a savasodást okozó anyagok kritikus szintjének jelentős túllépéséről tanúskodik. Más talajtípusok esetében nem rendelkezünk ilyen adatokkal, mivel a nem erdei talajok esetében nem vizsgálják szisztematikusan egész Európára nézve a talajsavasodást³⁵.
- A **talaj biológiai sokfélesége** garantálja számos alapvető funkció meglétét; ezek közé tartozik a tápanyagok kioldása a növények és egyéb élő organizmusok számára felhasználható formában, a víz tisztítása a szennyező anyagok és a kórokozók eltávolítása révén, az atmoszféra összetételének alakítása a szén ciklusban való részvétel révén; ezenkívül a talaj a genetikai és kémiai források (például antibiotikumok) fontos tárháza. A JRC által készített, mutatókon alapuló térkép³⁶ (lásd az 5. ábrát) annak előzetes értékelését mutatja, hogy hol van fenyegetéseknek kitéve a talaj biológiai sokfélesége. Ide tartoznak a nagy népsűrűséggel, illetve intenzív mezőgazdasági tevékenységgel (például gabonafélék és ipari növények, állattenyésztés, növényházak, gyümölcsösök, szőlőültetvények és kertészetek) rendelkező területek.
- A **földcsuszamlások** komoly fenyegetést jelentenek Európa hegyes vagy dombos területein (súlyosbító tényező a földek elhagyása), és gyakran a lakosságra, az ingatlanokra és az infrastruktúrára nézve is súlyos következményekkel járnak. A nemzeti adatbázisokban jelenleg több mint 630 000 földcsuszamlást tartanak nyilván. A földcsuszamlás veszélyének kitétt területek a 6. ábrán találhatók.
- A helyi **talajszennyezés** teljes mértékét nehéz megítélni, mivel a tagállamok túlnyomó többségében nem állnak rendelkezésre átfogó adatok, azonban a talajvédelmi keretirányelv ezt a problémát is kezeli. 2006-ban az Európai Környezetvédelmi Ügynökség úgy becsülte, hogy az Unióban összesen 3 millió potenciálisan szennyezett terület van, amelyek közül 250 000 volt valóban szennyezett. A helyreállítás folyamatban van, habár a tagállamok között a nemzeti jogszabályok megléte vagy hiánya következtében jelentős eltérések mutatkoznak. Becslések szerint 2004-ben a talaj-helyreállítási ágazat forgalma a 27 tagállamban 5,2 milliárd EUR volt, amelynek 21,6 %-át Németországban, 20,5 %-át Hollandiában, 5,9 %-át Franciaországban, további 5,9 %-át pedig az Egyesült Királyságban költötték el³⁷.

³⁵ <http://www.eea.europa.eu/soer/europe/soil>, 16. o.

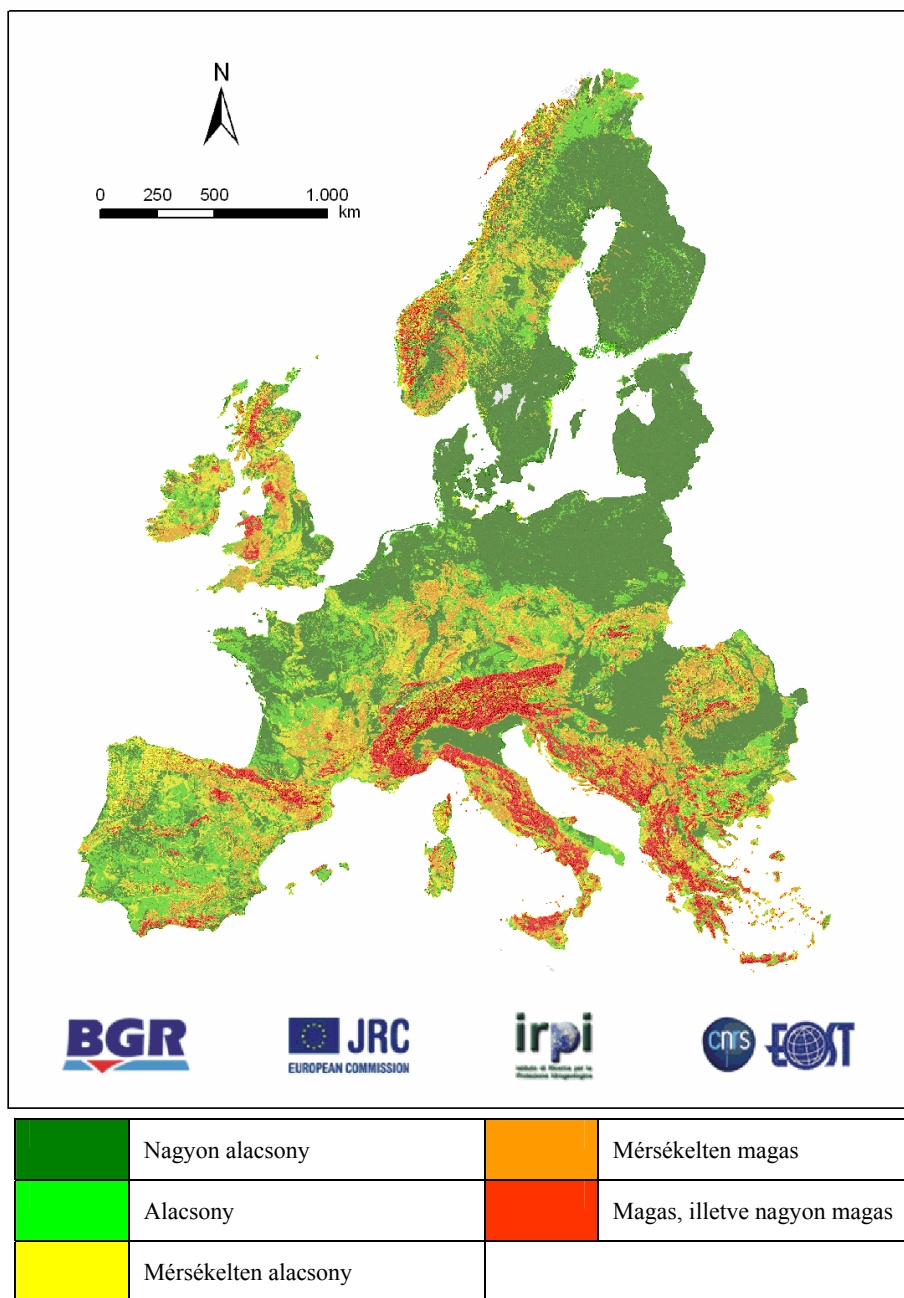
³⁶ http://eusoils.jrc.ec.europa.eu/library/maps/biodiversity_atlas/index.html, 62–63. o.

³⁷ http://ec.europa.eu/environment/enveco/eco_industry/pdf/ecoindustry2006.pdf (3. táblázat, 30. o.).

5. ábra: A talaj biológiai sokféleségének potenciális fenyegetettsége

6. ábra: Földcsuszamlás kockázata az Unióban és a szomszédos országokban (tájékoztató jellegű térkép)³⁸.

³⁸

A. Günther, M. Van Den Eeckhaut, P. Reichenbach, J. Hervás, J.P. Malet, C. Foster, F. Guzzetti, New developments in harmonized landslide susceptibility mapping over Europe in the framework of the European Soil Thematic Strategy. Proc. Second World Landslide Forum, Rome, 2011. október 3–7. (nyomdai előkészítés alatt).

4. A JELEN ÉS A JÖVŐ KIHÍVÁSAI

Az elmúlt évtizedben mind az Unióban, mind globális szinten fokozódott a talajromlás. Ez a tendencia nagy valószínűséggel folytatódik, hacsak nem történnek változások a következő tényezők esetében:

- **Földhasználat:** A világ népességének növekedése, a hús- és tejtermékek fogyasztásának növekedése a feltörekvő gazdaságokban, továbbá a biomassza energiatermelési és egyéb ipari célokra történő használatának növekedése a földhasználat és potenciálisan a talajromlás globális növekedéséhez fog vezetni. Ezt a tendenciát ugyanakkor tovább fogják súlyosbítani az éghajlatváltozással kapcsolatos időjárási jelenségek, az elszivatagosodás és a területek urbanizációs és infrastrukturális célokra történő felhasználása. Ezzel Európának számolnia kell, mivel a földért és vízért folytatott verseny a geopolitikai egyenlőtlenségek komoly kockázatát rejt magában. A talajromlás ezenkívül a multifunkcionális talaj mennyiségének globális csökkenéséhez vezet. Ezért az Unió a jövőben még inkább függeni fog véges földforrásaitól – amelyeknek egyes részei a világ legtermékenyebb talajai közé tartoznak –, és azok fenntartható használatától.
- **A talaj szervesanyag-tartalmának megőrzése:** Az Unió területén található talaj több mint 70 milliárd tonna szerves szén tartalmaz, ami csaknem ötvenszerese az üvegházhatást okozó gázok éves uniós kibocsátásának. Azonban az intenzív és folyamatos mezőgazdasági termelés a talaj szervesanyag-tartalmának csökkenéséhez vezethet. Az európai mezőgazdasági hasznosítású terület 2009-ben hektáronként átlagosan 0,45 tonna CO₂-t bocsátott ki (ennek nagy részét a művelési ág megváltoztatása eredményezte)³⁹. Különösen aggasztó a tőzeglápok művelési ágának megváltoztatása, és a lápok mezőgazdasági használatbavétele. Példának okáért Németország mezőgazdasági hasznosítású területeinek csupán 8 %-a fekszik tőzeglápos területen, ezen területek megművelése mégis a teljes földművelési ágazat kibocsátásának kb. 30 %-ért felelős⁴⁰. A talaj szervesanyag-tartalma megfelelő gazdálkodási gyakorlattal megőrizhető, sőt növelhető is. A tőzeglápok mellett kiemelt figyelmet kell szentelni az állandó legelők megőrzésének és az erdeitalaj-gazdálkodásnak is, hiszen az erdei talajban található szén akár 400–1000 éves is lehet⁴¹. A szénkészletek megőrzése ezért létfontosságú a jelenlegi és jövőbeli uniós kibocsátáscsökkentési kötelezettségvállalások teljesítéséhez.
- **A források hatékonyabb felhasználása:** A mezőgazdaság nagymértékben függ a talaj termékenységtől és tápanyagtartalmától. Példának okáért a mezőgazdaságban az elmúlt harminc évben évi 20–30 millió tonna foszfort használtak fel, amely nagyrészt az Unión kívülről érkezett. Az Unióban használt foszfátos műtrágyák nem tartalmaznak kadmiumszennyeződést, amely felhalmozódna a talajban. Ugyanakkor évről évre nagy mennyiségű trágya, biológiai hulladék és szennyvíziszap keletkezik, de ezeket nem mindig hasznosítják, holott tápanyagokat és szerves anyagokat tartalmaznak. Ezen hulladékok és szermaradékok megfelelő gyűjtése és kezelése biztosíthatja a jövőben az ellátás biztonságát, a talaj állapotának javítását és a kadmiumszennyezés korlátozását.

³⁹ <http://www.eea.europa.eu/publications/european-union-greenhouse-gas-inventory-2011>.

⁴⁰ http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/report_conf.pdf, 17. o.

⁴¹ *Uo.*, 13. o.

5. FOLYAMATBAN LÉVŐ TEVÉKENYSÉGEK

A felvázolt kihívások és az európai talajromlás folytatódása miatt, illetve az uniós szabályozás hiányában fontos, hogy az Unió javítsa a talajjal kapcsolatos problémák kezelésének módját. A talajvédelemről szóló tematikus stratégia felhívta ugyan a figyelmet ezekre a problémákra, de a stratégia elfogadása után öt évvel még mindig nem valósult meg a talajminőség szisztematikus európai ellenőrzése és védelme. Ez azt jelenti, hogy a talaj állapotára és minőségére vonatkozó ismereteink még mindig töredékesek, és a talajvédelmet nem hajtják végre minden tagállamban hatékony és következetes módon.

A Bizottság a maga részéről a stratégiával összhangban tovább folytatja a következő tevékenységeket:

- Kezdeményezések a **nyilvánosság figyelmének felhívására** (például konferenciák, kiadványok, a nyilvánosságnak szóló kampányok), fiatal kutatók képzése, a talajjal és a talajvédelemmel kapcsolatos aspektusok integrálása az uniós finanszírozású tájékoztató és képzési eseményekbe, valamint a Tanács egymást váltó elnökségei által elvégzendő, talajjal kapcsolatos konkrét feladatok (például információs anyag az adott ország talajtípusairól).
- **Kutatási** projektek támogatása, különösen a következő területeken: földcsuszamlások, a talaj vízzáróvá tétele, a talajfunkciók és ezeknek a biológiai sokféleséggel való kapcsolata, a talaj szén- és nitrogénciklusai (középpontban a tőzeglápok helyreállításával), talajtermékenység, valamint a mezőgazdaságban újrahasznosuló tápanyagok. A talajra vonatkozó, európai szintű adatokat és információkat tartalmazó európai talajügyi adatközpont tevékenységeinek további bővítése.
- Számos okból (például élelmezés- és élelmiszer-biztonság, diffúz szennyeződés, az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése és az azokhoz való alkalmazkodás) meg kell erősíteni az összehangolt talaj**ellenőrzést**, ezért a Bizottság fontolóra veszi, hogy szabályos időközönként (öt- vagy tízévente) talajellenőrzéseket vezet be többek között új, távérzékelős technikák bevonásával. Az összehangolt ellenőrzés végrehajtása a nyomon követést szolgáló rendszerről szóló⁴², jelenleg felülvizsgálat alatt álló határozattal összhangban fog történni. A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés (GMES) elnevezésű program⁴³ szintén információkat fog szolgáltatni, különösen a talaj vízzáróvá tételére vonatkozóan.
- A talajvédelem további **integrálása** különböző szakpolitikákba. A Bizottság kidolgozza a *mezőgazdaság termelékenységével és fenntarthatóságával foglalkozó innovációs partnerséget*, amelynek középpontjában a földgazdálkodás áll, és amely kitér a források hatékony felhasználására és a mezőgazdasági talaj fenntartható használatára. A Bizottság a *biológiai sokféleséggel kapcsolatos, 2020-ig teljesítendő uniós stratégiával*⁴⁴ összefüggésben fel fogja hívni a figyelmet a talaj biológiai sokféleségére, és bővíteni fogja az ezzel kapcsolatos ismereteket. A Bizottság és a tagállamok aktív szerepet vállalnak abban, hogy az erőforrás-hatékonysági ütemterv⁴⁵, valamint a KAP és a regionális politika keretében megvitassák a talajjal

⁴² 280/2004/EK határozat.

⁴³ 911/2010/EU rendelet.

⁴⁴ COM(2011) 244.

⁴⁵ COM(2011) 571.

kapcsolatos intézkedéseket. Végül pedig a Bizottság végső formába fogja önteni a talaj vízzáróvá tételének korlátozására, csökkentésére és kompenzálására vonatkozó iránymutatásokat, amelyek hozzá fognak járulni az európai vizek védelmére irányuló tervezet⁴⁶ kidolgozásához, és amelyeket alkalmazni fognak a kohéziós politika végrehajtásában.

- Ami a **jogalkotást** illeti, a Bizottság 2012-ben felül fogja vizsgálni a környezetre gyakorolt hatások vizsgálatáról szóló irányelvet⁴⁷, ami lehetővé fogja tenni a talajjal kapcsolatos kérdések jobb integrálását a projekttervezés korai szakaszában. A Bizottság továbbá mérlegelni fogja, hogy az éghajlatváltozással kapcsolatos, 2020-ig megvalósítandó uniós kötelezettségvállalás részeként hogyan lehet a földhasználatra, a földhasználat-megváltoztatásra és az erdőgazdálkodásra vonatkozó elszámolással (LULUCF) ösztönzőket létrehozni a széndioxid-kibocsátás csökkentése és a talaj szervesanyag-tartalmának megőrzése érdekében.
- A Bizottság az uniós intézkedéseken kívül **nemzetközi szinten** is fel fog lépni annak érdekében, hogy a FAO által finanszírozott globális talajügyi partnerség⁴⁸ keretében kormányközi talajügyi testület jöjjön létre. A Bizottság Németországgal együtt és az Egyesült Nemzetek Titkárságának az elsivatagosodás elleni küzdelemről szóló egyezményével (UNCCD) összhangban aktívan támogatja a talajromlás által érintett gazdaságokra irányuló kezdeményezést⁴⁹ a fenntartható földgazdálkodási politikákba való beruházások ösztönzőinek megteremtése érdekében. A Bizottság ezenkívül mérlegelni fogja, hogy az Unió számára kívánatos-e, hogy ezen egyezmény érintett felének nyilvánítsa magát⁵⁰.

Felkérjük az Európai Parlamentet, a Tanácsot, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot és a Régiók Bizottságát, hogy az európai talaj védelme és fenntartható használata érdekében fogalmazzák meg álláspontjukat erről a jelentésről.

⁴⁶ http://ec.europa.eu/environment/water/blueprint/index_en.htm.

⁴⁷ 85/337/EGK irányelv.

⁴⁸ <http://www.fao.org/news/story/en/item/89277/icode/>.

⁴⁹ <http://www.ifpri.org/blog/economics-land-degradation>.

⁵⁰ Bulgária, Ciprus, Görögország, Lettország, Málta, Magyarország, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Szlovákia és Szlovénia nyilatkoztak úgy, hogy az UNCCD értelmében érinti őket az elsivatagosodás.